

# כ"ק גאב"ד ערלוי הגה"ק רבי יוחנן סופר זצוק"ל



■ מאת י. שוורץ וי. שכטר

אבל כבוד ירד על העולם היהודי בכלל והיהדות החרדית בארץ בפרט, עם הסתלקותו לשמי מעלה של זקן הרבנים והאדמו"רים, שריד לדור דעה, כ"ק הגה"ק רבי יוחנן סופר זצוק"ל, שנסתלק לבית עולמו אתמול לפנות בוקר.

בשנים האחרונות נחלש וחלה כ"ק האדמו"ר זצוק"ל ומיעט לצאת ברכים ולשאת דברים בציבור, אך על אף חולשתו המשיך בסדרי לימודו ותפילותיו, כאשר כל בית ישראל ובפרט המוני תלמידיו מתפללים ומייחלים שישבו לאיתנו הראשון. בשבועות האחרונים החמיר מצבו הרפואי והוא אושפז מספר פעמים בבית החולים, ובהוראת גדולי ישראל שליט"א הרבו בכל העולם היהודי, בהיכלי הישיבות, בבתי המדרשות ובמוסדות החינוך, בתפילות ובתחנונים לרפואתו השלמה. בימים האחרונים נחלש והורע מאוד מצבו עד אשר לדאבון כל לב נודע כי אתמול בשעה 4.30 לפנות בוקר ניצחו אראלים את המצוקים ונשבה ארון הקודש, לקול זעקות השבר והבכי המהדהד בכל רחבי בית החולים, על הסתלקותו של האב"ד זצוק"ל, גאב"ד ערלוי ובעל ה"התעוררות תשובה", בנו של מרן ה"כתב סופר" זצוק"ל, ראש לבית סופר, מרן ה"חתם סופר" זצוק"ל.

מיהא-יפאלווא בהונגריה. היה נצר לשושלת המפוארת של צאצאי מרן בעל ה"חתם סופר" זצוק"ל; אביו היה בנו של הגאון הקדוש רבי שמעון סופר זצוק"ל, גאב"ד ערלוי ובעל ה"התעוררות תשובה", בנו של מרן ה"כתב סופר" זצוק"ל, ראש לבית סופר, מרן ה"חתם סופר" זצוק"ל.

למד תורה ודרכי ההנהגה מאביו רבי משה זצוק"ל וסבו בעל ה"התעוררות תשובה" זצוק"ל. בצעירותו קיים בעצמו 'הוי גולה למקום תורה', נסע ללמוד אצל רבותיו, הגאון רבי יוסף אשר פאלק זצוק"ל, גאב"ד ורפלט, והגאון רבי אהרן דוד דויטש זצוק"ל, גאב"ד יארמוט, שהיו מגדולי הרבנים בהונגריה והחזיקו בעריהם ישיבות שהיו מהגדולות ומהמפורסמות באותה תקופה. כבר בימים ההם התבלט בין חבריו בהתמדתו העצומה ובעומק עיונו, לצד גינוני קדושה והליכות מופלאות בדרך אבותיו הקדושים מצוקי ארץ זי"ע"א.

סבו מרן בעל ה"התעוררות תשובה" זצוק"ל, היה מגדולי הדור ומנהיגיו באותה עת, ומפורסם היה כאחד מגדולי המשיבים בהלכה לכל שואל, כפי שניכר מספרי תשובותיו. כמו כן נודע כאחד מגדולי הצדיקים, ורבים היו באים לקבל את עצותיו וברכותיו, בידועם שברכותיו עושות פרי. סבו זצוק"ל, שהכיר את מעלותיו ותכונותיו המבורכות, הרעיף עליו מלוא חור פניים אהבה וקרבה מיוחדת, ופתח בפניו את כל אוצרותיו המלאים מן און בתורה ויראה, כשהוא צופה לו עתיד מזהיר כאחד מגדולי הדור הבא. כל ימיו היה כ"ק האדמו"ר זצוק"ל מספר מהוד קדושתו וגדלותו בתורה והזכות הגדולה שהייתה לו בשימוש חכמים שעשה אצל סבו זה.

בעת התקדו שמייה של אירופה וחושך ואפלה ירדו על קהילות ישראל, אשר היו מרמס תחת מגפי קלגסי הרשע של השלטון הנאצי, שהרס ולא חמל על מבצרי בת יהודה, קהילות הקודש רבנן ותלמידיהן, מנער ועד זקן, אנשים נשים וטף יונק עם איש שיבה - החלו להישמע בשורות נוראות ובלתי נתפסות על החורבן וההרג של יהודי פולין, ליטא ושאר המדינות שנכבשו ע"י הצוררים. ליבם של יהודי הונגריה יצא מדאגה לגורל אחיהם, כשלכך נוסף גם פחד נורא מאשר עלול להתרחש בהמשך גם במדינתם, במיוחד לאחר החלפת השלטון ההונגרי

בשלטון חדש אשר שיתף פעולה עם הגרמנים. הגזירות התכופות והפוגרומים בכמה ערים, כך גם גיוסם הכפוי של צעירים ובעלי משפחות ל"פלוגות העבודה" ההונגריות, העיקו עד דכ-דוכה של נפש על חיייהם של היהודים שביקשו לעצמם דרכי הימלטות והצלה, כשהם מגיעים באלפיהם לעיר ערלוי להתברך מפי המרא דאתרא הישיש, בעל ה"התעוררות תשובה" הידוע כצדיק נשגב, שיעניק להם את ברכתו הקדושה. גם כ"ק גאב"ד ערלוי זצוק"ל זכה לקבל את ברכתו שיינצל מהמלחמה. לימים סיפר, שסבו ורבו בעל ה"התעוררות תשובה" זצוק"ל מסר לו שם קדוש אשר היה אצלו במסורת אבותיו עד למרן ה"חתם סופר", וכפי שסיפר הוא עצמו ברכות הימים לתלמידיו, אכן פעם אחת השתמש רבנו בשם זה להינצל מידי הארורים.

בשנת תש"ד גוייס כ"ק גאב"ד ערלוי זצוק"ל ל"פלוגות העבודה" ההונגריות, בהן שיעבדו את גופם של היהודים בכל סוגי העבודות הקשות והמפרכות, כשחיייהם נתונים למרמס והפקר בידי כל חייל ומפקד הונגרי. אולם רבנו כ"ק גאב"ד ערלוי זצוק"ל שרד בחסדי שמים מאוד מוצל מאש, כאשר רבותיו, אביו וסבו הקדושים, אמו וארבע אחיותיו וחלק גדול מבני משפחתו, עלו על המוקד באושוויץ בתוך בני קהילת ערלוי המעטירה, ביום כ"א סיון תש"ד, הי"ד.

בתום המלחמה הגיע לעיר הבירה בודפשט, שם פגש את אחיו הגדול, רבי אברהם שמואל בנימין זצ"ל. יחד עם אחיו והגאון רבי משה שטרן זצ"ל הקימו מחדש את ישיבת "חתם סופר", ונודע בהתמסרותו ללא גבול למען הב-חורים שהיו פליטי המחנות שבורים ורצוצים, ללא גואל ומכר, בעוד כ"ק גאב"ד ערלוי דואג לכל מחסורם הגשמי. באותם ימים בנה ביתו עם הרבנית מרת מרים ע"ה, בת רבי יעקב פאלק זצ"ל מהעיר צאהלים ומשפחת מרן ה"חתם סופר", כשאותם בחורים פליטים סעדו על שר-לחנו אף בימי ה"שבע ברכות". בשנת תש"ז שב לעירו ערלוי, כשלבקשת אחיו הגדול זצ"ל מינו הניצולים שארית הפליטה אשר ניצלו ממחנות ההשמדה, את כ"ק האדמו"ר זצוק"ל לרבה של הקהילה. עם קבלת עול הרבנות פתח כ"ק גאב"ד ערלוי במקום ישיבה לבחורים, שעל אף היותם שבורים ורצוצים כאבדן משפחותיהם << המשך בעמ' 4



## נצטער על סילוק התורה

קהל הרבבות שצעד אתמול אחר מיטתו של כ"ק גאב"ד ערלוי הגאון רבי יוחנן סופר זצוק"ל, ביטא את תחושת האבל והיתמות שאפפה את ציבור היראים כולו, עם הסתלקותו לישיבה של מעלה של האב"ד גאון וצדיק, תלמיד חכם מופלג ועובד ד' בסילודין, שיגע בתורה כל ימיו ועבד את בוראו בקדושה ובטהרה. רבבות המלווים חשו את החלל הגדול שנפער עם הסתלקותו לשמי רום של אחד מגדולי התורה והחסידות בזמננו, שהרביץ תורה והעמיד תלמידים הרבה במשך עשרות בשנים, כשהוא מנהיג את עדתו ברמה תוך דבקות במסורת וזקניו מצוקי ארץ.

רבים רבים חשו אתמול, כי עתה התנתקה מעמנו חוליה נוספת שהעניקה לדורנו את הקשר עם עולם התורה המפואר שבהונגריה בדורות עברו, שהרי כ"ק גאב"ד ערלוי זצוק"ל - שמשחר טל ילדות ינק תורה בהונגריה של הדורות הקודמים, בבית אביו הגדול רבה של ערלוי הגאון רבי משה סופר זצוק"ל בעל ה"יד סופר", ובצל זקנו הגדול הגאון רבי שמעון סופר זצוק"ל, בעל ה"התעוררות תשובה", כאשר רוחם של זקניו הגדולים, אבי זקנו מרן ה"כתב סופר" זי"ע, ולמעלה בקודש מרן ה"חתם סופר" זי"ע חופפת על הבית הגדול - היה מאותם יחידים סגולה שהנחילו לדורנו, דור יתום, את רוחם של אדירי התורה אשר בצילם חסה ומבארם ינק כל ימיו עד זיבולא בתרייתא.

כמי שניק וספג אל קרבו משחר טל ילדותו אורה עילאית של גדלות בתורה, לאורם של אבותיו וזקניו הגדולים, כשבימי חורפו קיבל תורה בישיבות הונגריה בדור שלפני מלחמת העולם השנייה - היה נחשב לאחד מגדולי התורה והחסידות בדורנו, שהרביץ תורה והעמיד אלפי תלמידים במשך עשרות בשנים, כשהוא דולה ומשקה מתורתם של אבותיו וזקניו מצוקי ארץ, לתלמידיו, מעריציו ולקהל ההמונים ששיחרו את פניו לקבלת עצתו וברכתו.

זקנו של כ"ק גאב"ד ערלוי זצוק"ל, רבינו החתם סופר זי"ע"א, האריך לבאר (דרשות חת"ס, ח"ב דף שצ"א, א'), כי באבל ומספד על גדול בתורה שנסתלק לישיבה של מעלה, ישנו היבט נוסף של כבוד התורה, מלבד כבוד המת שיש בכל הספד כמבואר בגמרא. והביא שם, שכן מצונו בתוספות במסכת סנהדרין (ס"ח.) שרבי עקיבא היה מתאבל על סילוקו של רבי אליעזר הגדול, אך הייתה אבלות זו שונה מאבלות רגילה, לפי "שנצטער על סילוק התורה".

כמה אקטואליים הדברים בהסתלקותו של כ"ק גאב"ד ערלוי זצוק"ל, שהנחיל עמלה של תורה עשרות בשנים, עיצב דמותם של תלמידיו כמרכיצי תורה וגאונים הוראה בישראל, והותיר אחריו ברכה, היכול התורני העשיר בסדרת ספרי "אמרי סופר" על מסכתות הש"ס, המלמדים על היקפו העצום של 'סילוק התורה' שנוצר עם פטירתו.

זכותו הגדולה תעמוד לעולם התורה להמשיך להגביר חילים בעמלה של תורה, ולהשלים את 'סילוק התורה' שנוצר כעת.

### מתולדותיו

גאב"ד ערלוי, רבי יוחנן סופר זצוק"ל, נולד ב"ג טבת תרפ"ג בערלוי שבהונגריה לאביו הגאון רבי משה סופר זצוק"ל בעל ה"יד סופר", ולאמו מרת טושנא הי"ד, בת הגאון רבי משה יוחנן שיינפלד זצוק"ל, שהיה אב"ד



# כ"ק גאב"ד ערלוי הגה"ק רבי יוחנן סופר זצוק"ל

<< המשך מעמ' 2

והצרות שתכפו עליהם בשנות האימה, הצליח להרעיף עליהם טל של תחיה עד אשר קיבלו על עצמם עול תורה ביגיעה עצומה, כשכ"ק אדמו"ר זצוק"ל מוסר להם שיעורים בגפ"ת, שו"ע וספרי מוסר, כמסורת אבותיו ורבותיו הקדושים ממשיכי מסורת ה"חתם סופר".

לאחר התבססות השלטון הקוממוניסטי בהונגריה, שהקשה על שיקום החיים היהודיים בדרך התורה, החליט כ"ק האדמו"ר זצוק"ל בשנת תשי"ז לעלות לארץ הקודש, כשכטרם עלותו, סייע בכל דרך שהיא, גם בדרכים בלתי ליגאליות ומחתרתיות, לבני ישיבתו ושאר שביקשו להימלט משלטון הרשע. עם עלותו לארץ והשתקעותו בעיר ירושלים, התבקש ע"י שאר בשרו, הגאון רבי עקיבא סופר זצוק"ל גאב"ד פרשבורג, להתמנות לאחד מראשי ישיבת פרשבורג, בה הנחיל לתלמידיו מתורתו. כמו כן זכה כבר אז לקרבה מיוחדת ולהערכה רבה מגדולי וצדיקי הדור, ביניהם מרג"ל הגאון הקדוש רבי אהרן מבעלזא זצוק"ל ופוסק הדור הגאון רבי דוב בעריש וויינפלד זצוק"ל גאב"ד טשעביץ, שראו בו את מי שיהיה אחד ממנהיגי עולם התורה והיראה בדור האחרון.

## הקמת הישיבה והרצת תורה

בשנת תשי"ג הקים מחדש את ישיבת ערלוי בשכונת קטמון וקרא את שמה "אהל שמעון - ערלוי" על שם סבו ורבו הקדוש, רבי שמעון סופר הי"ד. בכך העמיד שם ושארית לאבותיו, בני משפחתו וקהילתם שנספו בשואה. בתקופה הראשונה לקיום הישיבה, שכנה הישיבה בביתו, כשבני הישיבה סועדים על שולחנו, והוא במסירות אין קץ דואג לרווחתם ולהצלחתם.

משך כל השנים הנהיג כ"ק אדמו"ר זצוק"ל מערלוי את הישיבה במסורת ישיבות הונגריה בדרך זקנו ה"חתם סופר" זיע"א, במוסרו דבר יום ביומו שיעורים בגפ"ת בעיון רב לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא, טור ובי" שו"ע ודרכי ההוראה, וכן מסר שיעורים בספרי מוסר ויראה ושיעורים מיוחדים לפי סדר פרשיות השבוע. בתוך תקופה קצרה תפסה הישיבה מקום של כבוד בעולם הישיבתי, והפכה למוקד משיכה לצעירים וצורבים מהארץ ומחו"ל, כשרבים מידפקים על דלתותיה.

בהיותו ממשיך דרכו של זקנו מרן ה"חתם סופר" זיע"א, הנהיג ביישיבתו כאמור וכן בבתי המדרשות של הקהילה בארץ ובחו"ל הנהגות במסורת מיוחדת הנהיג באמירת "תיקון חצות" בציבור כל ליל שישי, כשמאז שנת תשכ"ז היה מגיע עם תלמידיו בליל שישי שלפני תשעה באב לשריד בית מקדשנו הכותל המערבי, שם היה עורך "תיקון חצות" בבכי ובדמעות, כשרבים באים לחזות בו ולשומעו מקונן ומתנה צער וכאבו על חורבן בית המקדש מתוך הבעת כיסופין וצייפיה לגאולה. בשבתות ובמועדים היו מתכנסים סביבו תלמידיו להתעלות

## פה רביעי למרן ה"חתם סופר"

גאב"ד ערלוי זצוק"ל - תלמיד זקנו בעל ה"התעוררות תשובה", בן ה"חתם סופר", בן ה"חתם סופר" זיע"א.

- "זקן ויושב ביישיבה", שבעים שנה זרחה שמשו של הגאון צדיק יסוד עולם גאב"ד ערלוי זצוק"ל, אשר קיים בנפשו צוואתו של אותו זקן, רבנו משה ספרא רבה דירושלים: "ועשו קיבוץ וריבוץ פעלים לתורה ברכים". "ארץ הגר הרה וילדה, ארץ צבי גידלה שעשועיה". "כי נח נפשיה דרבי יוחנן, פתח עליה רבי יצחק בן אלעזר, קשה היום לישראל כיום בא השמש בצהרים" (מו"ק כה:).

רבי יוחנן האריך ימים יותר משלוש מאות שנה, שמונים שנה שימש ראש ישיבה - ויום שנסתלק הוא כבוא השמש בצהריים.

'ציון במר תקונני, איה שוקל, איה סופר את המגדלים - איה סופר, שהיו סופרים כל אותיות שבתורה; איה שוקל, שהיו שוקלים קלין וחמורין שבתורה'.

'איה סופר את המגדלים, שהיו שונים שלש מאות הלכות במגדל הפורח באוויר'.

"ומזבולון מושכים עט סופר" (שופטים ח).

"לשונו עט סופר מהיר" (תהילים מה).

"חתם סופר שנינו" (גיטין פח).

ויהי באשמורת הבוקר אור ליום שני לסדר כי תשא את ראש בני ישראל, עלה רבנו יוחנן בסערה השמימה. 'בשעת פטירתו [של רבי יוחנן בן זכאי] אמר להם, פנו כלים מפני הטומאה והכינו כסא לחזקיהו מלך יהודה שבא' (ברכות כ"ח:).

'אמר רבא, כי שכיבנא רבי אושעיא נפק לוותי דמתרצנא מתניתין כוותיה' (ב"מ סב:).

כל ימיו של אותו זקן, היתה בליבו תורת ה"חתם סופר", ועמל להוציא לאור עולם תעלומות החכמה של זקנו רשכבה"ג זיע"א ואיזן וחקר ותיקן ועשה אזניים לתורת משה.

עמד בעוז ובגבורה על דברי רבנו החתם סופר זיע"א בצוואתו: "ולא תאמרו נשתנו העתים, כי יש לנו אב זקן יתברך שמו לא נשתנה ולא ישתנה".

וי להאי שופרא שריד אחרון לדור דעה, מעתיקי השמועה, מנחילי המסורת מדור דור.

נמשיך בדרכו ובתורתו שהנחיל לנו כל חייו - לשמור על צוואת מרג"ל ה"חתם סופר" זיע"א: "יהי רצון מלפני ד' נותן התורה יתברך שמו שלא ייבש המעיין ולא ייקצץ האילן פרי עץ חיים וקיים אמן".

בדמע על ספר תורה שהלך מעמנו, הרב טוביה הלוי שולזינגר

כ"ק מהר"א מבעלזא זצוק"ל, וידוע כיצד הגה"ק מבעלזא נהג בו בכבוד רב מאד, כשהקפיד להושיבו לצידו בכל פעם שערך את שולחנו, באמרו שלא יתכן שנכדו של מרן ה"חתם סופר" זיע"א לא יישב לצידו.

מאז תום המלחמה באירופה, במשך קרוב לשבעים שנה, העמיד כ"ק גאב"ד ערלוי זצוק"ל אלפים רבים של תלמידים אשר נקשרו אליו בעבותות של אהבה למשך כל חייהם, כשגם לאחר נישואיהם בהקימם בתים של תורה ויראת שמים צרופה, לא סרו מבית רבם, ובכל שאלה שעלתה להם היו פונים אליו לעצה ולהדרכה. התקשרותם של תלמידיו ומעריציו הביאה לכך שברבים מריכוזי היהדות החרדית בארץ ובעולם הוקמו קהילות מגובשות של תלמידיו, בבניית בתי כנסיות ובתי מדרשות לתורה ותפילה בהם נוהגים ומתפללים לפי הסדרים שהתקין והנהיג ביישיבתו, זאת לצד הקמת כוללי אברכים בהם לומדים האברכים במתכונת של הישיבה.

בקהילות אלו, אשר מרכזות סביבן אלפים של תלמידים, מכהנים כרבנים ומורי הוראה בניו ונכדיו שליט"א, כשכל דבר הקשה היו מביאים להכר עתו ופסיקתו של רבנו. לצד הקהילות שנקראות "יד סופר" ע"ש אביו רבי משה סופר זצוק"ל, הוקמו בהוראתו ובהשראתו בהמשך השנים תלמודי תורה ומוסדות צדקה וחסד, שיחידיו מהווים המשך לתפארתה וגדולתה של קהילת ערלוי המעטירה בהונגריה שלפני השואה.

## מכון חתם סופר

לצד הישיבה, הקים כ"ק אדמו"ר זצוק"ל את "מכון חתם סופר", להוצאת והדרכת כתביהם וספריהם של אבותיו ורבותיו מבית סופר, וכן של תלמידיהם וממשיכי מורשתם, גדולי ופוסקי הדורות. לצורך כך עסקו מספר רב של תלמידי חכמים מופלגים בעלי ידיעות ומומחים לנושא, בהעתקת כתבי היד ובתיקוני טעויות דפוס שנפלו במהדורות ישנות, ובמסגרת זו ההדיר והדפיס במספר מהדורות את ספריהם וכתבי ידם של מרג"ל ה"חתם סופר" וצאצאיו זצוק"ל, בהקפדתו



הן על הבאת הדברים בדקדוקם והן על יופי האותיות, צורת הדפוס וכו', כצוואתו המפורסמת של זקנו מרן הגאון רבי עקיבא איגר זצוק"ל. כמו כן הודפסו ע"י המכון כתביהם של רבים מגדולי ישראל בדור האחרון, אשר נעזרו רבות בצוות המכון ועוררו כיו בהוצאת ספריהם.

ע"י המכון יצאו לאור גם כתביו וספריו של כ"ק גאב"ד ערלוי זצוק"ל וכן קבצי חידו"ת שונים, בהם הקובץ "האהל" המופיע מעת לעת, בהם הודפסו כתביו יד של אבותיו ורבותיו ותלמידיהם, לצד תשובות בהלכה וחידו"ת מתורתו של כ"ק אדמו"ר מערלוי זצוק"ל ועוד מגדולי ישראל ומתלמידיו. בכל מפעליו אלו קיים כ"ק גאב"ד ערלוי זצוק"ל את צוואתו הקדושה של זקנו מרן בעל ה"חתם סופר" זיע"א: "שלא ייבש המעיין ולא ייקצץ האילן פרי עץ חי וקיים".

## ענק התורה וההלכה

כבר בצעירותו נודע כ"ק האדמו"ר מערלוי זצוק"ל כאחד מגדולי התורה המיוחדים, שמלבד התמדתו המופלגת לעין ערוך, התפרסם בעינו המעמיק, ביכולת הניתוח שלו ובהגיגותו החד והבהיר לחדור לעומק דיינא ולאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא, כשמאידך מפורסם היה בבקיאותו הרחבה בכל מכמני תורה, ספרי הראשונים והאחרונים, הלכה ואגדה. בנוסף לשיעוריו המופלאים בעיון, בהם עסק בפלפולא דאורייתא ובדרכי ההוראה, נודע כאחד מגדולי המשיבים בדור האחרון, כשהוא מותיר אחריו אלפי תשובות בהלכה לכל שואל, שרובן עדיין לא נדפסו, זאת מלבד אגרות תורה ששלח וקיבל מכל גדולי הדור, בהם נשא ונתן עמהם כדרכה של תורה.

על עומק עיונו בתורה שלא פסק, ניתן ללמוד מהעובדות המפליאות המופיעות בספרי "קובץ תשובות" לרבינו עט"ר מרן הגרי"ש אלישיב זצוק"ל. כ"ק גאב"ד ערלוי זצוק"ל פנה למרן בשאלותיו, האחת בחלק א' סימן ל"ג, בה ציין כי הואיל ובחלומי חלם שנושא ונותן עם מרן הגרי"ש בדבר הלכה, כשהוא זוכר את השאלה ששאל מאת מרן הגרי"ש אך לא הספיק לקבל תשובתו, לכן פונה הוא למרן הגרי"ש בשאלה לקבל תשובתו. השאלה השניה הינה בחלק ג' סי' ק"ז, אשר גם אודותיה חלם ששאל את מרן הגרי"ש בהלכה ואף זכה לתשובה בחלום, אך בהקיצו שכח את התשובה ופנה למרן להשיבו. מרן הגרי"ש השיבו, שהיות ואתרשית מילתא בשאלות אלו, הרי שעל אף טרדותיו והשאלות המונחות לפתחו נותן הוא לשאלות אלו דין קדימה והשיב לו מה שהשיב. כמו כן הניף ידו בבקאותו העצומה ועומק עיונו במכתבי תורה רבים ששלח והשיב לגאון המופלא רבי משה מרדכי שולזינגר זצוק"ל בנושאים רבים ומגוונים.

מעט מזער מכתביו ההלכתיים הרבים פורסמו בקבצי זיכרון שונים שהוצאו לאור ברכות השנים, וכן במאספים תורניים, בהם "האהל, << המשך בעמ' 6



# כ"ק גאב"ד ערלוי הגה"ק רבי יוח

<< המשך מעמ' 4

"מוריה" ועוד. כמו כן הדפיס בחייו את סדרת הספרים החשובים "אמרי סופר" - חידושים לפי סדר מסכתות הש"ס, "יומין דחנוכה" על ענייני חנוכה, שבסופו הדפיס גם קונטרס בשם "נחלי ים" - מעט מזעיר מתורת סבו, אבי אמו הג"ר משה יוחנן שיינפלד זצוק"ל. יחס מיוחד העניק לספרו זה, "יומין דחנוכה", שיצא לאור במספר מהדורות, כשבכל אחת מהן הוא מוסיף מחידור שיו בענייני חנוכה, וכן בו היה מניח את פתקאות הבקשה לתפילה וברכה שהיו מוסרים לו. כן יצאו לאור קונטרסים וספרים נוספים המהווים אפס קצהו מהיבול התורני וההלכתי הרב שהשאיר אחריו, מאשר חידש ולימד לתל-מידיו ונשא במקהלות עם במשך עשרות בשנים.

## בעול הנהגת הציבור

לפני כיובל שנים נתבקש כ"ק האדמו"ר מערלוי זצוק"ל ע"י מרנן ורבנן ובראשם מרן הגאון רבי יחזקאל אברמסקי זצוק"ל נשיא "ועד הישיבות בארץ ישראל", להצטרף להנהלת הוועד, זאת על אף היותו מהצעירים ביותר מבין חברי ההנהלה.

בהשתתפותו הפעילה בכל ישיבות ההנהלה היה שותף בהתוויית הדרך להמשך מסורת הישיבות כפי שהנחילו רבותינו מצוקי ארץ בדורות האחרונים. בהמשך התמנה כחבר "ועד הפועל", כשיחד עם רבותינו ראשי הישיבות ובראשם רבינו הגדול מרן האבי עזרי זיע"א, עמד כ"ק האדמו"ר זצוק"ל כצוק איתן נגד כל ניסיון שינוי בצביון הישיבות ותלמידיהן, בהתנגדות נחרצת לתערובת של לימודי חול בישיבות לצעירים, ובהתקנת תקנות להנהגת תלמידי הישיבות והליכותיהם, כשהם רואים וקובעים את עיקרי תפקידיו של "ועד הישיבות" בשמירה ובהגנה על עולם התורה מול המתנכלים לו, בהביעו את התנגדותו המוחלטת לכל שינוי ופשרה במעמדם של בני הישיבות ואי גיוסם לצבא.

הדבר התבטא בהחלטות הנחרצות שקיבל ועד הישיבות בישיבות הרבות בהן השתתף באופן פעיל והביע בנחרצות את דעתו דעת התורה שאין לעשות שום ויתור ופשרה בנושא זה. בענין זה התפרסם גם את מכתבו של כ"ק גאב"ד ערלוי זצוק"ל מחודש טבת תשס"א, בו הביע מחאתו וכאבו הגדול על היוזמה הממשלתית להקמת "הנח"ל החרדי", יחד עם גדולי התורה והחסידות שיצאו ב"קריאה ואזהרה נוראה, כי בל יהיין מאן דהו לתת יד לחורבן והרס זה, וכל הנותן יד לזה - דינו כחוטא ומחטיא את הרבים וכו', ואזהרה גדולה שלא ייפול ח"ו ברשתם של אלו שום תלמיד ושום שומר תורה ומצוה אף אם אינו במסגרת לימודים, כי המקום מנפש ועד בשר מכלה רח"ל".

בהיות כ"ק אדמו"ר מערלוי זצוק"ל מדברנא דאומתיה, היה נושא מדברותיו בכינוסים ובמעמדים רבים, כמעמדי סיום הש"ס ועוד, בהם הביע את השקפת התורה ועמדת היהדות החרדית בנושאים שעלו על הפרק. בעשרות מסעותיו לחיזוק קהילות ישראל ברחבי העולם, ובפרט בקרב אלפי תלמידיו שבתי המדרש שלהם עמדו בנשיאותו ותחת הנהגתו, דרש במקהלות עם דברי התעוררות, כשאלפים מצטופפים לשמוע את אמרי פיו, שנאמרו מתוך רגש רב והשתפכות הנפש.

עם עלותו לארץ הצטרף כ"ק האדמו"ר מערלוי זצוק"ל בשנת תשי"א לתנועת "אגודת ישראל", כשבמשך השנים היה לאחד ממכוני דרכה בפעולותיה הרבות לטובת היהדות החרדית בארץ. למעלה מיובל שנים כיהן, כבר מהיותו צעיר לימים, כחבר ב"מועצת גדולי התורה" של אגודת ישראל. במסגרת זו, אשר באותן שנים הייתה המקום בו הוכרעו רבות מהשאלות הנוגעות לחיים הציבוריים של היהדות החרדית



ובהדרכה לארגונים השונים שפועלים במסגרת אגו"י, כ"תורה ויהדות לעם" ועוד.

חשיבות מיוחדת העניק כ"ק האדמו"ר זצוק"ל לענייני החינוך החרדי, בכהנו כחבר הנהלת "מרכז החינוך העצמאי", בהשתתפותו הפעילה בישיבות ההנהלה ונתינת עצות והדרכתו בכל הקשור לעצמאות החינוך התורני בארץ, כשגם במסגרת זו היה שותף למרנן ורבנן זצוק"ל בהתוויית הדרך לכל ישנו במתכונת החינוך הטהור. דעתו לא הובעה רק במסגרת הפנימית בישיבות ההנהלה, אלא גם הטריח עצמו פעמים רבות להופיע בפני מנהלי ומחנכי הת"תים ובתי הספר של "החינוך העצמאי".

יחד עם כל גדולי הדור זצוק"ל עמד בפרץ לגדור חומות היהדות החרדית בארץ הקודש, בעת אשר קידשו מלחמה כנגד חילולי השבת בארה"ק בכלל ובעיה"ק ירושלים בפרט, כך גם כנגד גזירות גיוס לצבא ושירות לאומי לבנות, ניתוחי מתים וחטיטוי שכבי, וכן כנגד גיורי הרפורמים, ועוד. בכל כוחו נאבק גם כנגד פורצי הגדר מבית, בהתנגדות מוחלטת לכל שינוי במתכונת לימודי הת"תים והישיבות הקטנות, וכן במלחמה בלתי

בארץ, הציג כ"ק גאב"ד ערלוי זצוק"ל את דעתו בבהירות ובתקיפות, גם כאשר היה בעמדת מיעוט. במיוחד זכורה עמדתו הברורה בשנת תשל"ג ביחס למפלגת "הפורשים" - כפי שכונתה ע"י מרן בעל ה"קהילות יעקב" זצוק"ל, בהביעו יחד עם רשכבה"ג מרן ראש הישיבה בעל ה"אבי עזרי" זצוק"ל את ההתנגדות המוחלטת להליכה משותפת עמם לבחירות שהתקיימו בשנת תשל"ד, כדרישתו של מרן בעל ה"קהילות יעקב" במכתבו שהוקרא ע"י מרן ראש הישיבה בעל ה"אבי עזרי" זצוק"ל.

כמו כן השתתף כחבר "נשיאות אגודת ישראל" שפעלה במשך מספר שנים, בה היו חברים מלבדו גם הגאון הגדול רבי שלמה ברמן זצוק"ל מראשי ישיבת פוניבז' וכ"ק האדמו"ר בעל ה"פני מנחם" זצוק"ל מגור. חברותו במועצה ונשיאותה העמידה אותו באופן טבעי כמייצגה הטבעי של מורשת ה"חתם סופר" בתנועת "אגודת ישראל" וכאחד ממנהיגי הדור כולו. היה משתתף בכינוסי התנועה כ"כנסיה הגדולה" ועצרות ואסיפות שונות, בהם אף נשא מדברות קדשו בדברי חיזוק ועידוד. זאת מלבד מה שהיה מעורב בעצה

## מצודתו פרושה על כל ענייני קדושת ירושלים / הרב יהושע פולק

בדרך לשריד בית מקדשנו, הכותל המערבי. באחד מאותם ימים סוערים, הטלפון בלשכתי צלצל. על הקו היה הרבי זצוק"ל, שהציע הצעה מהפכנית - להכניס בתכנית אישורי הבנייה לאותו חניון את סגירתו בשבת קודש. דבר זה, הטעים הרבי זצוק"ל, ימנע הפגנות סדר ערות משני עברי המתרס, כאשר היזמים יבינו שאין מדובר ב"כפייה דתית", כביכול, מאחר ואלו הן התקנות העירוניות המהוות חלק בלתי נפרד מעשרות תקנות ודרישות בדרך לאישור המימון. "תיגש לרב אלישיב", הוסיף הרבי זצוק"ל, "ותשאל אותו האם זה בסדר מבחינה הלכתית, ואם כן, תקרא ליום ותסגור את העניין במהירות". וכך הווה. נסעתי הישר למעונו של רשכבה"ג מרן הגרי"ש אלישיב זיע"א, שה' תפעל מאד מהצעתו של הרבי זצוק"ל ואישר את המתווה. חיש מהר זומן היזם, מר אקירוב, לוועדה העירונית לתכנון ובנייה, שאישרה את ההצעה, ובניית החניון יצאה לדרך.

מיותר לציין, שעד עצם היום הזה סגור חניון ממילא בשבתות ובמועדי ישראל, כשהכל נזקף לזכותו של הרבי זצוק"ל. זהו חלק קטן מן הים הגדול, כשבבוא העת עוד נזכה בסייעתא דשמיא להרחיב את היריעה אודות גדלותו של כ"ק הרבי זצוק"ל. שורות אלו נכתבו בדמע וביגון אחר מיטתו. מי יתן לנו תמורתו.

מתפשרת בתקשורת הפסולה ובכלי הטכנולוגיה המתחדשת והאינטרנט בראשם, לבל יחדרו בשום פנים ואופן לבית היהודי. רק לאחרונה שיגר מכתב חיזוק להתכנסות נגד פגעי הטכנולוגיה, בו כתב: "חזקו ואמצו בתורת ד' ושמירת מצוותיו, עשו משמרת למשמרת, למען השם אל תתנו לכל סוגי כלי משחית לבא אל בתיכם ואיש את רעהו יעזרו ולאחיו יאמר חזק. ובזכות זה במדה כנגד מדה נגע לא יקרב באהליכם וטוב לכם בזה ובבא".

מוסדות וארגונים רבים להפצת התורה והרמת קרן היהדות, ביקשו להתכבד בו כחבר הנהלתם ונשיאותם ולהינות מעצתו ורוחב דעתו. גם כ"ק האדמו"ר מקלויזנבורג בעל ה"שפע חיים" זצוק"ל צירפו כחבר הנשיאות של "מפעל הש"ס העולמי" שנוסד בשנת תשמ"ב, במסגרת זו השתתף בישיבות הנשיאות כאשר אחת הישיבות אף נערכה בביתו. כן היה ממעצבי דרכם של אר-גוני הנוער והפצת התורה "דגל ירושלים" ו"פרחי הדגל", שראשיהם עלו לביתו והתייעצו עימו רבות בשנים. זאת מלבד היותו שותף במפעלי הצדקה והחסד המאורגנים בארץ הקודש, כ"ועד הרבנים לענייני צדקה" ועוד.

היה תל תלפיות שהכל פונים אליו, מי בבקשת עצה וברכה על כל צרה שלא תבוא, ומי לסיוע ובקשת סעד ועזרה בעת מצוקה כלכלית או אחרת. מעולם לא השיב פני אדם ריקם, כשהוא מקבל כל אדם בסבר פנים יפות, מעורר ומחזק, פועל במס-רות ותושיה ומפעיל את כל מי שיוכל להיות לעזר.

## קשריו עם גדולי הדור

מתוך אהבת ולימוד התורה ללא גבול ידע כ"ק גאב"ד ערלוי זצוק"ל להעריך ולהוקיר את מעלתו של כל צורב והוגה בתורה, צעיר כאיש שיבה, ואף ילדי ישראל, כשלכל אחד היה עונה ברוב חיבה ונתינת חן.

בפרט נודעו עבותות האהבה והחיבה שחש והרעף כלפי כל גדולי התורה והחסידות מנהיגי ורועי ישראל זצוק"ל ואלו החיים עמנו לאויט"א, בצורה ייחודית ונדירה, בהיותו מקטין עצמו בפניהם גם אם היו צעירים ממנו. לאות ולמופת היו ביטויי התבטלותו למרנן ורבנן מנהיגי הדור זצוק"ל באופן שבלתי ניתן לשער.

כמי שהשתתף בראש כל המפעלים והמוסדות שהוקמו לכינון היהדות החרדית בארץ הקודש, הכיר את כל גדולי ומנהיגי הדור, וכך נוצרו בינו לבינם קשרי ידידות והערכה מופלגת לאין ערוך ושיעור, כשידידות אמיצה וקרבה מיוחדת שררה בינו לבין מרן הגאון רבי יחזקאל אברמסקי זצוק"ל וכל גדולי ראשי הישיבות והאדמו"רים בארץ הקודש ובעולם כולו. הערכה זו מתבטאת בתארים ובכינויים המיוחדים אותם כתבו מרנן ורבנן בתשובותיהם אליו, בכל ספרי השו"ת של מרנן ורבנן פוסקי ההלכה המובהקים בשני הדורות האחרונים, "מנחת יצחק" "שבט הלוי", "משנה הלכות" ועוד, בהתבטאם כבר לפני כיובל שנים בתארים וביטויים הראויים לאחד מגדולי פוסקי ומנהיגי הדור.

קשרי ידידות מיוחדים היו לכ"ק גאב"ד ערלוי זצוק"ל עם רשכבה"ג רבינו הגדול מרן האבי עזרי זיע"א, אשר יחד עמו עמד במשך שנים רבות בראש "ועד הישיבות", "מועצתה" של אגודת ישראל" והנהלת "החינוך העצמאי". כ"ק האדמו"ר זצוק"ל מערלוי ביטא פעמים רבות את תמיכתו הבלתי מסוייגת בעמדותיו של מרן בעל ה"אבי עזרי" זצוק"ל בכל הנוגע להעמדת הדת על תילה ונחלת ההשקפה הבהירה בכל נושא שעמד על הפרק. הידידות העמוקה והערכתו העצומה למרן ראש הישיבה זצוק"ל התבטאו באופנים רבים, בין היתר בהקפדתו להביא עמו מדי בואו לחלות פניו בביתו שבקרית הישיבה בבני ברק, פירות משבעת המינים ועוד, כדי לקיים "כל הנותן דורון לת"ח כאילו הביא ביכורים".

# הכינו

עוד 17 ימים ההגדלה!

תל"ח 08-8524875

**חדש!  
תוספת  
מיוחדת לזוכה:  
עצי חיים  
ומעיל**

**מגילת  
אסתר**

**מהודרת ומיוחדת**

**ו"א  
שורות**

כתב  
בית יוסף



נכתבה ע"י אברך תלמיד חכם ידא שמיים

הכניסה להגדלה לכל הלקוחות, החדשים והקיימים המזמינים 1,000 ₪ בכל רכישה של 1,000 ₪ נוספים תגדילו את סיכוייכם לזכות! התמונות להמחשה בלבד | ט.ל.ח

מצטרפים וזוכים  
072-33-60000



# נן סופר זצוק"ל

בדברי הלכה ופולפולה של תורה, כאשר כ"ק האדמו"ר זצוק"ל מתעניין בכל עת בשלומו של ראש הישיבה שליט"א, בהודיעו שהוא מתפלל עבורו כל עת שד' יחזקה ויארץ ימיו ושנותיו לאויט"א.

זכה כ"ק הגה"ק גאב"ד ערלוי זצוק"ל שתתמלא תפילתו ובקשתו מבורא עולם, כפי שכתב בחודש אלול שנת תש"ט בעיר ערלוי, בסיום ההקדמה לספר "יד סופר" מכבוד אביו הגה"ק רבי משה סופר זצוק"ל, וז"ל: "ובטרם אשים קנצין למילי, אליך ד' אשא עיני ודמעות על לחיי... עד הנה עזרונו רחמין ולא עזבוני חסדיך, אל תטשני ד' לנצח, חזקני ואמצני לשוב בתשובה שלמה ואזכה להיות יוחנן בן זכאי ברא מזכה אבא זצ"ל". ואכן, כרבי יוחנן בן זכאי לאחר החורבן באירופה, היה זה שקומם ובנה הנהרסות בהקמת עולה של תורה, שמירת גדריו הדת והפצת היהדות בכל אתר ואתר לתפארת כל בית ישראל ובדרכי אבותיו הגדולים האירו שמי היהדות בדורות הקודמים.

## זרעו לברכה

כ"ק אדמו"ר זצוק"ל הותיר אחריו זרע בך ד', בניו הגאונים הצדיקים הממשיכים בדרכו ה"ה: רבי משה שליט"א, מ"מ וממשיך דרכו בהנהגת הישיבה וקהילת ערלוי; רבי יעקב שליט"א, רב קהילת ערלוי בביתר עילית; רבי אברהם שמואל בנימין שליט"א, ראש ישיבת "אהל שמעון" ערלוי בירושלים; רבי שמעון שליט"א, רב קהל "תורת משה" בצפת ורב שכונת בקעא בירושלים; רבי עקיבא מנחם שליט"א, רב קהילת ערלוי בבני ברק; רבי זלמן ישעיה דוד שליט"א, רב קהילת ערלוי בבורו פארק - ניו יורק; רבי אהרן שליט"א, רב קהילת ערלוי באלעד, נכדים וננינים מרבי צי תורה ומורי הוראה בארץ ובתפוצות, אשר יחד עם אלפי תלמידים ומעריצים מבכים מרה את הסתלקותו של כ"ק גאב"ד ערלוי זצוק"ל לישיבה של מעלה, ומתפללים שימ' ליץ טוב בעדם ובעד כל ישראל עדי יקויים ובלע המוות לנצח וכו' ויקיצו וירננו שוכני עפר וכו' בב"א.

ת.נ.צ.ב.ה.

<< המשך בעמ' 9

כמו כן ביקש כ"ק האדמו"ר זצוק"ל ממרן ראש הישיבה זצוק"ל לומר שיעורים בהיכל ישיבתו "אהל שמעון", כשמרן ראש הישיבה זצוק"ל נענה, ואכן מספר פעמים מסר שיעור רים בסוגיות שונות בישיבת ערלוי. הערכה זו ניכרה באופן מיוחד בעת הקמת תנועת "דגל התורה" בתשרי תשמ"ט, כאשר כ"ק האדמו"ר זצוק"ל שהה בחו"ל ושלח את בנו הרה"צ רבי שמעון שליט"א לעמוד בראש משלחת מטעם החסידות להשתתף בכנס היסוד של תנועה זו. ההערכה ההרדית הייתה גם מצד מרן ראש הישיבה זצוק"ל, כפי שמתבטא במכתבי התורה ששלח לכ"ק האדמו"ר זצוק"ל, בהם מכנהו ביו היתר: "ידידי הגאון הגדול דכולה ביה תורה ויראה" וכו', כן פונה מרן ראש הישיבה זצוק"ל במכתב לכ"ק אדמו"ר זצוק"ל, בבקשה שיברכהו שיצליח על אף ימי הזקנה וחולשת ראייתו לעשות ולפעול למען חזון התורה בכל יכולתו.

הערכה וקשר בל ינתק שררו בין כ"ק האדמו"ר זצוק"ל לבין מרן הגרש"ז אויערבאך זצוק"ל. מרן הגרש"ז הקפיד להשתתף בש" מחות צאצאי כ"ק האדמו"ר זצ"ל ואף ביקר במעונו בזמנים שונים, זאת מלבד קשריהם במשא ומתן הלכתי רב שנים, כמופיע ומפורסם בכתיבת מרן הגרש"ז וכ"ק האדמו"ר זצוק"ל. קשרי ידידות מיוחדים שררו בין כ"ק גאב"ד ערלוי זצוק"ל לבין עט"ר מרן הגר"ש אלישיב זצוק"ל, שהתבטאו בכבוד וההערכה ההדדית שהעניקו זה לזה, כמו בתארים המיוחדים שנכללו במכתבי תורה שהריצו ביניהם (מכתבים אשר חלק מועט מהם התפרסם בספרי "קובץ תשובות" למרן זצוק"ל), כאשר מרן הגר"ש זצוק"ל מכנהו בין היתר בתואר "צדיק יסוד עולם". יש לציין, כי מרן הגר"ש זצוק"ל הקפיד שנים רבות לקיים בו מצות משלוח מנות איש לרעהו, ובמקביל, מדי ערב חג השבועות זמן מתן תורתנו, היה כ"ק גאב"ד ערלוי זצוק"ל שולח למרן הגר"ש זצוק"ל פירות משבעת המינים לקיים בזה 'כאלו הקריב ביכורים'. וכפי שנהג בעבר לשלוח למרן ראש הישיבה זצוק"ל.

הערכה מיוחדת רחש כ"ק האדמו"ר זצוק"ל לרבנו ראש הישיבה הגאון הגדול רבי שמואל אויערבאך שליט"א, אשר החלה עוד לפני שנים רבות, בהיותם דנים רבות

## ניחוחות ערבים מעולמות שחרבו / הרב ישעיהו ויין

במשך למעלה מתשעים שנה עמד כ"ק האדמו"ר מערלוי זצוק"ל כשר וכמצביא הממשיך את בית מדרשו ומורשתו של מרן ה"חתם סופר" זיע"א. אין כמעט מאבק או התמודדות בהם עמדה היהדות הנאמנה מבלי שהרבי זיע"א השתתף בהם באופן מלא לצידם של גדולי הדורות אדירי התורה זצוק"ל ויבלח"א.

רבות עוד ידובר ויכתב על פעליו הרבים בגלוי ובהצנע. נהרות של דיו עוד יישפכו בתקופות הקרובות ובאלו שאחריהן על ידי טובי הכותבים והסופרים, על מאות ואלפי מאבקים ומערכות בהם היה הרבי זיע"א המוביל והמנהיג; מערכות אשר כל מי שעקב ולו במעט אחריהן, לא יכול היה שלא לחוש בטעם הזקנים שליווה אותם. ניחוחות ערבים ונעימים של פרשבורג, נייטרא, חוסט, גאלאנטא, קלויזנבורג, פאפא, סאטמאר, מונקאטש ועוד, היו חלק בלתי נפרד מאותן מערכות כבדות משקל, ובכל שלב ושלב שלהן ניכרה החרדה הגדולה, בדיוק כפי שקיבל מבית הוריו וזקניו הגדולים.

מקום משכנו בשכונת קטמון הירושלמית היווה פינה נפרדת ומופרדת לחלוטין מכל עולם החולין שבחוץ. בתוך שלל השמות הזרים בהם כונו הרחובות מסביבו, "הפלמ"ח", "השיירות", "יורדי הסירה", "הגדוד העברי" וכדו' - הפציע למרחקים אורה של "ישיבת אהל שמעון מערלוי", כפי שנקראת ישיבתו המעטירה של הרבי זיע"א, כשהיא מהווה בבואה של אותן ישיבות וקהילות מפוארות מאותו עולם טמיר ונעלם שאבד בשמיה של הונגריה הרחוקה.

זכה הרבי זיע"א להחיות כאן בארץ הקודש את אותם עולמות ייחודיים, וללמדנו, את הדור אשר לא ידע ולא הכיר את ההשגות הנשגבות של פעם, שלא זכינו לחיות בצל קורתם ולחזות בפניהם של גאוני, קדושי ומצוקי ארץ זיע"א - לחוש ולו במעט מאותו טעם עילאי נפלא.



# כ"ק גאב"ד ערלוי הגה"ק רבי יוחנן סופר זצוק"ל

יהי בנסוע הארון



כבר בשעת לפנות בוקר, כשעתיים לאחר הסתלקות ארון הקודש בפטירתו של כ"ק האדמו"ר מערלוי זצוק"ל, הוכנסה מיטתו להיכל בית המדרש הגדול של ישיבת 'אוהל שמעון' בשכונת קטמון, מקום בו הרכיץ תורה ויראת ד' מוחשית בתמצית כוחותיו ביגיעה ובסילודין במשך למעלה משבעים שנה, כאשר אלפי חסידים מכל רחבי הארץ נוהרים למקום ופורצים בעוקות שבר ובכיות על הסתלקות רבם האהוב ואביהם הרוחני שנשא אותם על לוח ליבו הטהור במשך למעלה משבעים שנות הנהגה.

במשך שעות הבוקר עד תחילת מסע הלוויה המשיכו להגיע למקום המוני אנשים ובראשם גדולי האדמו"רים והרבנים שליט"א, שהגיעו לקראת פרקי תהילים בשבר ובכבי ליד מיטתו של הרועה הנאמן, וכל העת נראים מראות קשים של תלמידים וחסידיים ושאר עמך בית ישראל הפורצים בכבי מר ומעלים זיכרונות מחייו, כשכולם מתארים את מסירות נפשו של כ"ק האדמו"ר זצ"ל בהרצת תורה עד שארית כוחותיו ובמאור הפנים העצום בו קיבל כל יהודי כאשר הוא באהבה אין קץ. רבים ציינו, כי הם חבים את כל רמתם הרוחנית לאדמו"ר, שבכל השנים מסר את כולו להיטיב ולהדריך את כל מי שהגיע למעונו ברוחניות ובגשמות בהטבה ללא גבול.

המיטה הוקפה בגרות נשמה שהדליקו תלמידיו לזכרו, וריהוט בית המדרש פונה אל מחוץ ביהמ"ד. בעלי עסקים רבים סגרו את החנויות ונהגו ביטול מלאכה לאות אבל על סילוקו של צדיק.

לקראת השעה 11:30 בבוקר, גדשו רכבות מכל רחבי הארץ את היכל הישיבה, בראשות אדמו"רים ורבנים ובראשם רבנו ראש הישיבה הגר"ש אויערבאך שליט"א, ורוחבות שכונת קטמון בירושלים השחירו מאדם, כאשר כוחות המשטרה וההצלה נערכו במקום בכוחות גדולים בכדי לשמור על הסדר ולמנוע אסונות ל"ע.

פתח את שורת ההספדים בנו ממלא מקומו וממשיך דרכו גאב"ד ערלוי, הגה"צ רבי משה סופר שליט"א, שדיבר על האבדה הנוראה לבית ישראל: "אוי נא לנו כי חטאנו, בתקופה האחרונה ביקשנו מהקב"ה שיפתח לנו שערי שמים ויתקבלו תפלותינו, אבל בעוונותינו כי חטאנו נפלה עטרת ראשנו. לא אני שכדאי וראוי להספיד את אדמו"ר הגדול. כשאבי הושללתא, החת"ס הקדוש, נפטר בשנת ת"ר, לא נשאר מי שיהיה ראוי להספידו, שכבר נסתלקו הגרעק"א וה"ברוך טעם" וכל גדולי דורו, וגם כיום לא נשאר בדורנו מי שראוי ויכול להספיד את אדמו"ר. הגמרא בברכות מביאה ר"א חלש על לגביה רבי יוחנן גליה לדרעיה ובכה ר"א על האי שופרא דבלי בארעא; ואמר המהרש"א, שלא בכה רק על היופי החיצוני שר' יוחנן נשאר משופרא דירר שלים. הגמ' בתענית דף ט' מביאה את הפסוק בזכריה "ואכחיד את שלושת הרועים בירח אחד אהרון מרים ומשה", שואלת הגמ', וכי בירח אחד הם מתו, והלא מרים בניסן, אהרון באב, ומשה באדר; אלא ג' מתנות שניתנו על ידם, נסתלקו כולם בירח אחד - באר וענן ומן. עכשיו נסתלק מאיתנו ג' מתנות שהיו לנו: ה"התעוררות תשובה", ה"יד סופר" והרב"ה. הוא קיבל את כל המידות, עבודת התפילה, את הקריאת שמע ששמענו כל יום פה בביהמ"ד, ספירת העומר, וההושענות - 'אום אני חומה' ששמענו בבכיות ויותר לא נשמע עד ביאת הגואל. בכה נבכה על האי שופרא שמזכיר את

קודש קדשים היא' ואח"כ כתוב 'כי תשא את ראש בני ישראל', על מי שהוא קודש קדשים עליו נאמר ראש בני ישראל, כי תשא, שהקב"ה לוקח את ראש בני".

"הזכירו את הגמ' בברכות על רבן יוחנן בן זכאי, וקשה למה לא בכה קודם אלא רק כשה תלמידים הגיעו, אומר ה"כתב סופר", שאמר שני דברים: שמלך בוי"ד היום כאן ומחר בקבר וממ"ה קיים לעולם, וגם שיש לפני ב' דרכים, וקשה, וכי לא ידע באיזה דרך מוליכים אותו? אלא שהתלמידים מוליכים את הרב"ה, ולכן לא ידע איך יתנהגו ולאן יוליכו אותו. עכשיו זו עת רצון, שכל אחד יקבל ע"ע דבר שמחויב לטהרת וקדושת ישראל. הרב"ה העמיד את הישיבה והתלמוד תורה על שם זקניו, גדולים צדיקים במיתתם יותר מבחייהם, אין בית שאין בו את ספרי זקנינו, בימים האחרונים ראינו איך אראלים ומצוקים אוחזים בארון ואמרנו סליחות, בטוח אני באלה ובזכות שלושת אבות - ג' אבות של הרב"ה, החת"ס הכת"ס וה"התעוררות תשובה", כל התפילות אינן הולכות לריק, זה משפיע על הבנים והתל-מידים, וצריך שהתפילות והקבלות ימשיכו הלאה, ושהבחורים ילמדו מלפנות בוקר עד מאוחר בלילה כמו שאבא תמיד רצה, כי כל רצונותיו היו רק תורה ויראה".

בנו הגר"ר שמעון סופר שליט"א, רב שכונת בקעה בירושלים ורב הקהילה בצפת, דיבר בבכי על מעלותיו המיוחדות של אביו זצ"ל, ההתמדה, הפרישות, הצדקות והחסד, והכרת הטובה. "אבא, כל ערב יום כיפור ביקשת מאיתנו הבנים מחילה, כיון שאין יוה"כ מכפר על עבירות שבין אדם לחברו. מה אעידך מה אדמה לך הבת ירושלים, מה אשוע לך ואנחמך בתולת בת ציון, כי גדול כים שברך. אוי אוי! מי ירפא לך! כל פרט שנגיד יכלה הזמן והם לא יכלו".

"אמר רבי יוחנן, כל מקום שאתה מוצא גדולתו, שם אתה מוצא ענוותנותו. הענווה של האבא היתה מופלאה, גם כשהיה בגדולה, היה בענווה. לא החזקת מגדולתך, תמיד הגעת מוקדם שלא יחכו לך, הכבוד לא היה אצלך

ישראל - ר"ת רבי, זה לפקודיהם, זו פקידה שלנו, וצריכים לחשוב על מה זה עשה לנו אלוהים ככה, ונתנו איש כופר נפשו לד', צריכים אנו לקבל קבלות טובות, ולא יהיה נגף, שיתבטלו כל הגזירות הקשות".

"יתומים היינו ואין אב. כשאלהיו עלה בסערה השמימה 'ואלישע מצעק אבי אבי רכב ישראל ופרשיו', 'מצעק' לשון מפעיל, שגרם לכולם לצעוק, ורש"י מביא את התרגום: רבי רבי דטב להם לישראל בצלותהון מרתיכין ופ' רישין. לא צריך להאריך על התורה והקדושה של האבא, שבעים שנה שהרכיץ תורה ויראה, הוא היה טוב לישראל בצלותהון יותר מהכל, כמה יהודים נושעו בישועות למעלה מדרך הטבע על ידו, כמו שהגמ' בתענית אומרת על נקדימון בן גוריון שנתעטף בתפילה ושמע ד' קול תפילתו, וכי יש עוד משהו שיש לו כוח התפילה כמו הרב"ה, שידע לפעול למעלה בלי שיעור".

"הגמ' במגילה אומרת, 'מרדכי בן יאיר בן שמעי בן קיש' - בן יאיר, שהאיר עיני ישראל בתפילתו; בן שמעי, ששמע קול לתפילתו; בן קיש, שהקיש דלתות של מעלה ופתחו לו. כמה היה מתפלל על צרות פרטיות וכלליות, הוא קיים ממש 'צריך שיחלה עצמו עליו'. פעם הזכרתי לו שם של חולה לרפואה ואמר לי גם להתפלל, והתפללתי, ואז אמר לי: ככה אומרים תהילים? צריך לתת את כל הלב. ועכשיו נסתלק מי שנתן ליבו לב טהור, ליבן של ישראל. אנו נמצאים במצב קשה, שהישמעאלים הרוצחים מנסים לפגוע ביהודים, תמליץ טוב בעדנו לפני רבש"ע ונזכה לגאולה השלימה". לאחר בקשת מחילה בשם המשפחה הודה הגאון ר' יעקב לכל הגבאים והמשמשים בקודש בנאמנות גמורה. הבן הגאון רבי אברהם שמואל בנימין שליט"א, ראש ישיבת ערלוי: "ציון במר תבכה וירושלים תיתן קולה. אנו נמצאים בלוויה של אדמו"ר הכ"מ, אבא איננו, הרב"ה איננו. חז"ל אומרים, קשה סילוקן של צדיקים כשריפת בית אלוהינו, ובמק"א בחז"ל כתוב 'יותר משריפת בית אלוהינו', כל צדיק משפיע בתורתו ובעבורו דתו שפע לעולם. בסוף פרשת תצווה כתוב 'כי

האבות, על האי שופרא דירושלים, על האי שופרא שקיבל תורת אבותיו וזקניו הכת"ס והחת"ס".

"הפרשבורגר-רב אמר, שנשתכח בדורנו הדרך הממוצע של החת"ס, הכל זה רק חי-צוניות. הוא האחרון שנשאר בדרך הזו, בדרך החת"ס. כשחלה ריב"ז נכנסו תלמידיו לבקרו, כיון שראה אותם - בכה. אמרו לו: נר ישראל, עמוד הימיני, פטיש החזק - מפני מה אתה בוכה? אמר להם, אילו לפני מלך בוי"ד היו מוליכים אותי, שהיום כאן ומחר בקבר וכו', אמרו לו רבנו ברכנו, א"ל וכו', בשעת פטירתו אמר להם פנו כלים מפני הטומאה והכינו כסא לחזקתו מלך יהודה שבא. המכתב האחרון שהרב"ה חתם עליו לפני שנכנס לביה"ח היה נגד פגעי הטכנולוגיה, לכינוס שהיה באלעד, זה הזעקה של 'פנו כלים מפני הטומאה! פנו מכשירים פסולים אלו'".

"והכינו כסא לחזקתו מלך יהודה שבא. כשהוציא את הי"ד סופר' בשנת תש"ט, כתב הקדמה חשובה וכותב שם: אליך ד' אשא עיני, ידעתי כי קטונתי מכל החסידים ומכל האמת אשר עשית את עבדיך ועדיין לא עזבונו חסדיך ואל תיטשנו ד' אלוהינו לנצח, חזקנו לשוב בתשובה שלימה ואזכה להיות יוחנן בן זכאי ברא מזכה אבא זצ"ל".

"אבא הקדוש, תפילתך נתקבלה. זכית להיות ברא מזכה אבא. אבא, ביקשת שיעשו לך ד' מיתות ב"ד, במאור עיניים כתוב, תלמיד אחד היה לו לרבי אליעזר שנתחייב שריפה למקום, אמרו, הניחו לו, שאדם גדול שימש הרבה זכה לשמש בנאמנות את ה"התעוררות תשובה", יעמוד מורנו ורבנו רבי שמעון בן רבי אברהם שמואל בנימין ויביא את ה"כתב סופר", ה"חתם סופר" והרעק"א, וימליצו טוב על אדמו"ר, תורידו את כל הפמליא של סכותיו הקדושים שיבואו לקבל פניו, ויזכה לנוח במנוחה נכונה על משכבו אמין".

לאחר מכן נשא דברי הספד הגר"ר יעקב סופר שליט"א, רב קהילת ערלוי בעיר ביתר עילית: "קשה היום לישראל שאבא לא נמצא, גלה כבוד מישוראל כי נפלה עטרת ראשנו. בפרשת השבוע קוראים 'כי תשא את ראש בני



# כ"ק גאב"ד ערלוי הגה"ק רבי



<< המשך מעמ' 9

ענין. כמה ענווה הייתה כך, הכבוד לא היה שייך אליך. ירמיה אומר: בכו בכך להולך, כל התלמידים בזכות שראו אותך, את התורה והעבודה, היו בבחינת 'הולך', כי אתה תמיד היית בבחינת הולך".

"הגמ' בשבת אומרת, כל המוריד דמעות על אדם כשר, הקב"ה סופרן ומניחן בבית גניזו. כאן אפשר לבכות עוד ועוד מאין הפוגות, אי מי ינחמנו. איבדנו אבא ואיבדנו רביה, שהיה דואג לכל אחד, כל דבר מיד עשה ופעל למענו. פעם היה יתום שאספו בשבילו כסף והיה חסר, קרא לי אבא בפורים בבוקר ואמר לי שאני אדאג עכשיו להשיג את הסכום שנדרש, זה היה כוחו בגמ"ח".

בנו הרה"צ רבי עקיבא מנחם סופר שליט"א, רב הקהילה בבני ברק, דיבר באריכות על קדור שתו של הרבי זצ"ל ואמר: "מי יתן ראשי מים ועיני מקור דמעה ואבכה יומם ולילה, כתוב במדרש, אמרו ישראל לירמיה, נעשה תנאי בינינו, אתה תבכה ביום ואנו בלילה, ואמר הקב"ה: ישראל בוכים בלילה וירמיה ביום ואני אבכה ביום ובלילה, שנאמר 'ואבכה יומם ולילה'. בהספד של בן המחצית השקל על אביו מסביר, שכשבימ"ק היה בנוי, יהודים בעלי מדרגה יכלו להיכנס לביהמ"ק וזה השרה על כל אחד אהבת ד' ויראת ד' ודבקות בד' באופן שא"א לשער, וכשנחבר - איבדנו חלק זה וזה, אך אין לנו כ"כ מושג גדול האבידה, אבל יש עוד חלק של ההשפעה של הטוב לכלל ישראל: השולחן היה משפיע פרנסה וכו', וזה דבר שאנו יכולים להבין ולהתאבל עליו, וזה ענין של בכיית היום, שזה מרמז על הרוחניות, הקרבות שהיו ביום; ובכייית הלילה, זה כנגד העולם הזה, ההשפעות הגשמיות, וע"ז אנו בוכים. ירמיה בוכה על הרוחניות, והקב"ה בוכה על שנחסרנו בגשמיות וברוחניות. היום כשאבדנו את הרביה, נחסרנו גם גשמיות וגם רוחניות, ועל כך נבכה יומם ולילה".

"כי נח נפשיה דרב יוחנן פתח עליה רבי יצחק בר"א, קשה היום לישראל כיום בא השמש בצהריים. כתוב בחת"ס, שכשיש חושך ומביאים נר - זה קצת מאיר אבל לא הופך את החושך לאור, אבל השמש הופכת את החושך לאור, וע"כ כשבא בצהריים - זה קשה מאוד. הרבה היה שמש בשבילנו, הוא קירבנו לאבינו שבשמים, כשראינו את השתפכות הנפש שלו ב'אהבה רבה', את הבכיות ב'שמע ישראל', את ברכת המזון, את ה'קל מסתתר' בשבת בסעודה שלישית וכל התפילות של הימים טובים. ומלבד זאת, היו פה את גם את ההשפעות הטובות שהיו לנו בזכותו, לכן נבכה גם ביום וגם בלילה".

"על ג' דברים העולם עומד, על התורה על העבודה ועל גמילות חסדים. יש גדולי ישראל בתורה, ויש ביראה ויש בגמילות חסדים, אבל הרביה היה גדול בכל הג' עמודים, לא סתם שהיה לו אותם, אלא היה ממש גדול בזה".

"היה לו פה קדוש שלא הוציא דבר מגונה מפיו, היה לומד תורה בקדושה, פעם סיפר, שבהיותו לומד ביישיבה, כשהיו עושים חזרה בסוף הזמן שלושה ימים - היה ישן בביהמ"ד על הספסל, כיון שחש על הזמן ללכת עד בית אכסנייתו, וכן פעם כתב מכתב חיזוק לבחור בגיל 20 וכתב שבגיל שלו היה ישן מהשעה אחת בלילה עד חמש לפנות בוקר ושאר הזמן למד בהתמדה".

"ובעבודה - כח התפילה שלו היה גדול ממש מדורות קודמים, שכל תפילתו הייתה בדבקות. וגמילות חסדים - ממש אין מספר לחסדים שהיה שוקד בטובתו של חברו. פעם הזכרתי לפניו

אשה חולנית והבטיח שתהיה בריאה".

"רה"י הזכיר, שכל הרצון של הרביה היה הרבצת התורה. אני מבקש שכל התלמידים יתחזקו בתורה ויחזקו את הישיבה הקדושה של הרביה, ושתהיה אחדות גדולה בין כל החסידים וכל הבנים, בשביל זה השקיע הרביה בשבילנו שבועים שנה מחייו, הרביה רצה להיות ראש ישיבה ולא רביה. בזמן שיש חושך בעולם, שאף אחד לא ינסה לעשות פירוד בין האחים, הרביה לא ימחל על זה בזה ובבא. אני מבקש מחילה מאבא, עם הלב טוב שלו הוא ודאי ימחל לנו, ונברך את אחי הרב רבי משה, שאני זוכר שכשהרביה היה חולה אז כתב על עצמו: 'יהי בנסוע הארון ויאמר משה' - שישפיע לתלמידים בדברי התעוררות, וכל התלמידים יזכו שיהיה להם השפעות טובות ויעלו נר תמיד אל מול פני המנורה ושלא ישנו את הדרך. עכשיו, כשהרביה הולך לאבות הקדושים, ימליץ טוב בעדנו, ומיתת צדיקים מכפרת. רבי יונתן אייבשיץ זיע"א אומר, שכמו שיוה"כ מכפר עם התשובה, כך מיתת צדיקים מכפרת עם התשובה, ולכן נהרהר עכשיו בתשובה כולנו, ונתוודה לפני הקב"ה ונאמר ביחד כולנו 'אוי'א אנא תבוא לפניך תפלתנו וכו' אבל אנחנו ואבותינו חטאנו, וד' הטוב ויכפר בעדנו, ונוכה לאור חדש על ציון תאיר ולתחיית המתים בב"א".

בנו הגאון רבי זלמן דוד ישעיה סופר שליט"א, רב קהילת ערלוי בבורג-פארק, אמר בהספדו: "יתומים היינו ואין אב, כשאבא מסתלק - לא צריך להספיד, אבא היה צדיק וגאון, אלא צועקים 'אבא איננו', זה ההספד הכי גדול - אבא איננו! אבא איננו! הזכירו את המדרש, שקולה מיתת צדיקים כשריפת בית אלוקינו ויותר משריפת בית אלוקינו, אני חושב שבשריפת ביהמ"ק כתוב ששפך חמתו על עצים ואבנים, אבל עכשיו זה כפרה גדולה כאילו הקרבנו קרבן".

"בגמ' בסוף סוטה כתוב, משמת ריב"ז קרא עליה ספרא דאיוב, ואחד קרא עליה בטל זיו החכמה, ורש"י כתב 'איני יודע פירושו'. כשהרביה הסתלק, הרי כל יהודי ראה אצלו זיו החכמה, זרח ממנו זיו החכמה. בגמ' חגיגה ט' כתוב, הקב"ה שש ושמח בבא אליו נפש נקי וצדיק, שמה למעלה יש שמחה איזה נפש גדולה מגיעה לשם, אבל פה זה תשעה באב. החת"ס אומר, שמיתת צדיקים מכפרת, שכתוב 'וידעו שמים שמעך אף אמונתך בקהל קדושים רבה'. "אנו בחודש אשר נהפך מיגון לשמחה ומאבל ליום טוב - ועתה נהפך לאבל מחולנו. תפילתנו שיהיה 'מה כאן עומד ומתפלל אף שם עומד ומתפלל לפני כסא הכבוד', ויעתיר בעדנו שהקב"ה יתמלא רחמים עלינו ועל כל הקהל".

בנו הג"ר אהרן דב סופר שליט"א, רב הקהילה בעיר אלעד, אמר בהספדו: "אומרים בתיקון חצות 'הקבצו ושמעו בני יעקב כולכם קרעו לבבכם ואל בגדיכם', צדיקים אומרים,

## 12 נפגעים טופלו במהלך מסע ההלוויה

■ מאת משה רובין

מתנדבי הרפואה ציינו, כי "בחסידי ד', מסע ההלוויה התנהל ללא אירועים חריגים, למעט 12 נפגעים קל שטופלו במקום. על אף מזג האוויר החורפי וגשמי הברכה, השתתפו אלפים במסע ההלוויה".

במהלך מסע ההלוויה בירושלים, טופלו 12 נפגעים קל. מדובר בנפגעים שסבלו מפציעות קלות, חבלות וחתכים.

ספדנא כי בא השמש בצהריים, ר"י היה סוף תנאים ותחילת אמוראים, כשהשמש שוקעת בין הערביים יודעים שתזרח מחר, אבל כששוקעת באמצע הצהריים כבר נראה שלא תזרח מחר; כשר"י נפטר, ידעו שלא יהיה יותר כר"י, כי נחתמה תקופת התנאים. האבא הכ"מ היה שריד אחרון לדורות האחרונים. הרופא לשבורי לב יחבש לעצבותינו, וכמו שראינו עד השעות האחרונות שענינו היו פקוחות - כך מלמעלה יהיה בעינא פקחא עלינו ונתחזק לילך בדרך התורה".

לאחר מכן נשא דברי פרידה הרה"ח רבי יצחק וגשל שליט"א מקורבו ושליח הציבור בבית מדרשו של האדמו"ר זצ"ל: "אנו מכתירים למלא מקום את בנו ממשיך דרכו הגה"צ רבי משה סופר למלא דרכו של אביו הרבי זצ"ל, כפי שידענו שהיה רצונו של האדמו"ר זצ"ל בכל השנים עוד בחייו, והוא ימלא את מקום אבותיו הקדושים עד למעלה בקודש ה'חתם סופר' ויארץ ימים על ממלכתו. מזל טוב".

בסיום ביקש המשמש בקודש הוותיק הרה"ח רבי משה שפיצר שליט"א מחילה בשם כל המקורבים מהאדמו"ר זצ"ל והודה לכל העוזרים והמשמשים בקודש.

לאחר אמירת הקדיש והקריעה וברכת 'דיין האמת' בשם ומלכות, יצאו ההמונים דרך רחובות השכונה לעבר בית המדרש ערלוי בשכונת עזרת תורה, שם חיכו המונים, כאשר רחובות רבים נסגרים לתנועה.

בסמוך לביהמ"ד בשכונת עזרת תורה, ספד לו גאב"ד ירושלים הגאון הגדול רבי יצחק טוביה וייס שליט"א: "אנו עומדים בהספד של הגה"צ הרב דערלוי זצ"ל, שהעמיד תלמידים הרבה והרכיץ הרבה תורה וירא"ש ומידות טובות, ובסילוקו נחשב 'פנה הודה, פנה זיוה, פנה הדרה'".



# יוחנן סופר צוק"ל



"כל חייו של הרב'ה היו מקשה אחת של תשעים שנות תורה וירא'ש וקדושה. אפשר לומר עליו קשה היום לישראל כיום בא השמש בצהריים, ואף שהיה שהרב'ה זקן, בן למעלה מתשעים, כבר אמרו כן בגמ' על רבי יוחנן אף שהיה זקן כיון שנפטר בזמן שהיו צריכים אותו, וגם עכשיו כשהמצב כ"כ קשה נסתלק מאיתנו אדוננו מורנו ורבנו.

היה מקורב לאדמו"ר הגה"ק מהר"א מבעלזא זיע"א, ופעם כשישב ב'טיש' ובאו הרבה אנשים וישב רחוק קצת ואמר ע"ז רבי אהרון אני לא יכול לשבת בטיש כשנכד של החת"ס יושב כ"כ רחוק, והיו שם עוד נכדים שישבו רחוק, אלא שלגדול קדושתו וטהרתו של הרב'ה אמר כך".

לאחר אמירת הקדיש, הושחרו רחובות ירושלים מאדם, ומסע הלוויה יצא בהשתתפות המוני אלפי בית ישראל בראשות גדולי התורה והחסידות שליט"א לעבר הר המנוחות, שם נטמן קודם שקיעת החמה בחלקת ערלוי, לקול בכיותיהם של אלפי החסידים שמיאנו להיפרד מאביהם הרוחני שנשא אותם כנשוא האומן את היונק.

לאחר סתימת הגולל נשא דברי מספד כ"ק האדמו"ר מבעלזא שליט"א: "צדיק כתמר יפרח כארז בלבנון ישגה", 'תמר' הוא אילן הגדל ומוציא פירות, 'ארז' הוא אילן גבוה מאוד אבל אינו מוציא פירות. שני הדברים יחד הם לכאורה סתירה זה לעומת זה, מי שרוצה להוציא פירות צריך להשפיל עצמו ואינו יכול לגדול גבוה מאוד, מי שרוצה להתעלות למעלה מפריע לעצמו על ידי זה, כיון שצריך להעמיד תלמידים ולהתעסק עמהם. אבל יכולה פעם להיות מציאות של 'צדיק כתמר יפרח כארז בלבנון ישגה', מתי יכולים לקיים שניהם ביחד? - כש-מקיימים 'שתולים בבית ד' בחצרות אלוקינו 'פריחו', אז אפשר שיהיו דברים בשונה מן הטבע, שיכולים גם להעמיד תלמידים וגם להוציא פירות ולהתעלות מעלה".

"אנו עומדים כעת לפני המיטה וצריכים אנו לזכור, שהמנוח הוא נכד המאור הגדול רבי עקיבא איגר זכרוננו לברכה, ה'חתם סופר' הקדוש זכרוננו לברכה, רבן של ישראל ה'כתב סופר', והוא נכד לרבי שמעון סופר זצ"ל מערלוי, ולכשעצמו גברא רבה, מורה מורנו הרב רבי יוחנן בן מורה מורנו הרב רבי משה סופר". 'ארץ שנער הרה וילדה' - ערלוי שבהונגריה, 'ארץ צבי גידלה שעשויעה' - בארץ ישראל. לכאורה קשה, למה לא כתיב 'ארץ צבי' בוכה. אלא התיירן הוא, שהגמרא אומרת כלל 'זורח השמש ובא השמש', כשעלי הכהן נפטר מן העולם, זרח אורו של שמואל הנביא. אי אפשר לומר 'ארץ צבי אבדה שעשויעה', ובפרט שהולך אדם גדול כל כך, שהשאר אחריו כאלו בנים הגונים. כל אדם גדול יש לו את המהות המיוחדת שלו, שכאשר הולך מן העולם הכל הולך יחד עמו, 'אוי נא לה אמרה רקת כי אבדה כלי חמדתה'".

"גברא רבה - אדם גדול, רבי יוחנן בן רבי משה סופר, שעשה רבות למען היהדות, פעל רבות לתלמידיו ועשה רבות לכל יוצאי הונגריה ולכל ה'ערליכע אידן' בכל העולם, 'אוי נא לה אמרה רקת' וגו', מי שלחם מלחמת ד' בעמלק, מלחמת ד' מצד התנגדות דקדושה, 'אוי נא לה... כי אבדה כלי חמדתה'. אנו צריכים רק לקוות ולבקש, שהקב"ה ירחם עלינו ועל כל ה'ערליכע אידן' בכל קצוות תבל בכלל וה'ערליכע אידן' בארץ ישראל בפרט, שנוכל לחזק עצמנו, ושנוכל ללכת בדרך ד' ובדרך המלך ללא שום מניעות. השי"ת יעזור שיקויים 'יבלע המות לנצח ומחה ד' דמעה מעל כל פנים במהרה בימינו' אמין".

לאחר אמירת מזמור ט"ז שבתהילים שאומרים לאחר סתימת הגולל, אמר כ"ק האדמו"ר מבעלזא שליט"א את הקדיש.

עם הסתלקותו נעקרה מכרם בית ישראל, דמות של חסידא קדישא ופרישא, עובד ד' ביגיעה ובסילודין כחד מחסידי קמאי, מרביץ תורה בעומק העיון בשקידה עצומה ונוראה, זקן האדמו"רים אשר למעלה משבעים שנים התחממו המונים מזיוו ולאור תורתו פרישותו וקדושתו, למגינת לב קהל היראים בארץ הקודש ובתפוצות. וכל בית ישראל יכבו את השריפה אשר שרף ד'.

טרגדיה:

## הרה"ג רבי משה יהודה ליטקה זצ"ל

נלב"ע אמש בשדה התעופה נתב"ג בעת בואו לשוב לביתו במנצ'סטר שבאנגליה

■ מאת י. שכטר

רקבע את משכנו בעיר, כשהוא נכנס ללמוד בכולל אברכים ויושב ולומד בכל זמן ועת.

רבי משה יהודה זצ"ל, מחשובי המחנכים במנצ'סטר שבאנגליה, שימש כר"מ בכיתה ח' בתלמוד תורה במנצ'סטר. לפני כעשרה ימים הגיע לביקור קצר בארץ הקודש יחד עם רעייתו ושלושת ילדיו שיחי, ואתמול בערב היה בדרכו חזרה לביתו שבמנצ'סטר יחד עם בני משפחתו. בשעות הערב עלה על שרול המטוס, ולפתע פתאום איבד את הכרתו. כוחות ההצלה שחשו למקום ניסו לבצע בו פעולות החייאה, אך לדאבון כל לב הוא השיב את נשמתו ליוצרה, לקול בכיות בני המשפחה שהיו המומים מהטרגדיה המחרידה.

בפעילות העסקנים הועברה המיטה לבית הרפואה מעייני הישר-עה בבני ברק, והיום בשעה 11:30 בבוקר יתקיים מסע הלוויה בבית החיים ארץ החיים בעיר בית שמש. הותר אחריו את בני משפחתו השבורים, אמו שתחי', רעייתו שתחי', אחיו שיחי, ועשרת ילדיו שליט"א, ביניהם שלושה ילדים ובת שלא זכה עדיין להשיא, המתקשים לעכל את לכתו בטרם עת.

ת.נ.צ.ב.ה.

טרגדיה מזעזעת: אמש הסתלק לבית עולמו הרה"ג רבי משה יהודה ליטקה זצ"ל בפתע פתאום בשדה התעופה בנתב"ג, כאשר היה על שרול הכניסה למטוס בשווייץ מביקור קצר בארץ ישראל יחד עם רעייתו ושלושת ילדיו, והוא בן נ"ד שנים בפטירתו.

הרה"ג רבי משה יהודה זצ"ל נולד בלונדון שבאנגליה לאביו הרה"ג רבי יחזקאל זצ"ל, שהיה שו"ב מחשובי הקהילה החרדית בלונדון ולאמו שתבלחט"א. בשמחת הברית נקרא על שם רבו של אביו, הגאון הצדיק רבי משה יהודה שניידר זצ"ל.

בבחרותו למד בישיבת גייטסהד אצל רבו הגאון רבי אברהם גורביץ שליט"א, ולאחר מכן עבר ללמוד בישיבת פוניבז' שבבני ברק, שם התחבב במהרה על רבני וראשי הישיבה והיה לאחד מהאריות שבחבורה. כבר בבחרותו פקיע שמיה כגדול בתורה, כאשר ישב והגה בתורה בהתמדה גדולה הרחק מביתו ומסביבתו.

בהגיעו לפרקו נשא לאשה את רעייתו שתחי' בת של הגר"י גרינברג שליט"א מרבני מנצ'סטר

## מחלף אשדוד: מטען חורג נפל ממשאית

נפל על מכוניות חולפות ולא גרם לכל פגע. המטען פונה מהכביש, והתנועה שבה למסלולה. במשטרה נבדק מה הוביל לאירוע, שיכול היה להסתיים באסון ח"ו.

באזור מחלף אשדוד, בסמוך לכניסה לגן הדרום, נפל מטען חורג ממשאית במהלך נסיעה ונחת הישר על הכביש. רק בחסדי שמים מרובים לא היו רכבים בסמוך למשאית, והמטען לא



## גלה כבוד מישראל

עטופי אבל ויגון עם כל בית ישראל

בהסתלקות עמוד האש, רועה נאמן לעדתו

כ"ק גאב"ד ערלוי

הגאון האדיר ציס"ע רבי יוחנן סופר צוק"ל

אשר מסר נפשו להרבצת תורה ויראה לדורות

ונשא בעול הנהגת היהדות התורתית משך יותר מיובל שנים

המקום ינחם את בני המשפחה הרוממה וקהל עדתו המפוארת

ובהמשך דרכו הטהורה ימצאו נוחם

ההנהלה הארצית

הועדה הרוחנית